

Látogatás Goldziher Ignácnál.

A világhírű tudós nyilatkozott a magyar zsidóságról, orthodoxokról és neologokról, a pesti hitközségről, a cionizmusról és Palesztinia zsidó kormányzójáról.

Hetvenedik születésnapja alkalmából az egész művelt világ hódolata köszöntötte a magy magyar tudóst, Goldziher Ignácot. S akkor én a múlt héten a Múlt és Jövő nevében felkerestem őt, hogy tolmácsoljam előtte a szerkesztőség üdvözlését, úgy éreztem, hogy magunkat, magyar zsidókat tisztelem meg azzal, ha ezt a másfélórás vizitet egy szerény és rövid tudósításban megörökítem. Nemcsak azért, mert Goldziher Ignác, a legfényesebb nevű ma élő zsidó emberek egyike, hanem azért is, mert témérdek, aktuális zsidó problémánk közepette, keresve sem találhatnánk embert, akinek véleménye kompetensebb volna az övénél. Nagy és csodálatos tudományos munkássága mellett, igaz, bensőséges és mély zsidó érzülete, — melyet mindenütt és mindenkor hangsúlyozott — predesztinálja őt leginkább arra, hogy a zsidóság és elsősorban, a magyar zsidóság figyelve figyeljen arra, amit Goldziher Ignác neki mond.

Körülbelül ezzel a mondattal kezdtem különben eredetileg nem intervjunak szánt beszélgetésemet az ősz tudóssal, mikor arra kértem őt, hogy izenjen valamit a magyar zsidóságnak. Kis, fekete-táblás könyvet emelt fel, hatalmas íróasztaláról és felém mutatta.

— Mit izenhetek én a zsidóságnak — kérdezte — hiszen amit én izenhetnék neki, az mind benne van ebben a könyvben, a bibliában . . .

Kérem tőle, hogy él, mivel tölti napjait?

— Itt élek — feleli — ugyszólván ebben a szobában. Dolgozom, úgy mint öt évvel, vagy mint ötven évvel ezelőtt. Ezek az én könyveim a barátaim, az ismerőseim, velük beszélgetek és igazán alig törődöm vele, hogy mi történik odakünn.

Közben egy másik lap munkatársát jelentik be. A kolléga fényképet kért a lapja számára.

— Minek az — mondja Goldziher — mi nézni való van egy vén zsidón?! És különben is, az Önök lapja egyszer már lehozta a fényképemet, vagy huszonöt évvel ezelőtt. Most is éppen olyan kampós az orrom, mint akkor volt . . . És nem adott fényképet.

— Nem tudom, minek innak olyan sokat rólam? — olyan nagy dicsőség megvénülni? — fordult ismét felém. — De hol is hagytuk abba?

— Igen, sajnos, a magyar zsidóságnál bizonyos vallási felületességet tapasztalok. Az orthodoxoknál nem. Ők a tizenhetedik század vallását követik, ez a programjuk és ezt be is tartják. Orthodoxok nem keresztelkedtek ki mostanában sem. De a többiek?! Hiszen csak éppen a közelmúltban láttuk, hogy a legelső kis szellőcskére, mely kellemetlen fúj, milyen nagy sietséggel ugyekeznek kikeresztelkedni . . . Bizonyos, hogy a nevelés is hibás ebben. Az ifjúság nem kap elég bensőséges vallási alapot. Én például, a magam részéről meg vagyok győződve róla, hogyha egyszer lehunyom a szemeimet, az én gyerekeim soha ki nem keresztelkednek. De hányan vannak, akik nem mondhatják ezt el magukról?! A külföld zsidóinál minde

nütt buzgóbb vallásosságot tapasztalok, mint nálunk.

Meg kell csak nézni, hogy például Angliában, vagy Amerikában milyen komolyan veszik a dolgokat. Nálunk sokan azt hiszik, hogy elég, ha önérzetesen a mellükre csapnak: zsidó vagyok! és ezzel mindent elintéztek. De vannak olyan zsidók is és magam is nem egyleg találok, akik valóságos martiroknak tartják magukat, mert nem keresztelkedtek ki, pedig micsoda fényes, nagy-szerű pozíciókat tudtak volna elérni azáltal, ha lemondanak zsidóságukról. Ezek a zsidók valósággal az egész zsidóság hálijára tartanak igényt, nagy önfeláldozásukért. Külföldi zsidónak ilyesmi eszébe sem jut. A magyar zsidók felületességét látjuk különben a cionizmus, anticionizmus kérdésénél is. Ki kell jelentenem, hogy én, a magam részéről nem vagyok cionista. Dunántuli fiu vagyok, én a zsidó fajiság gondolatával sohasem tudtam összeforrni, én a zsidó nép világtörténelmi hivatását másban látom; de már annál a körülménynél fogva is, hogy a leghatalmasabb és legkomolyabb angol kormánykörök micsoda lelkiismeretes komolysággal fogták fel a palesztinai zsidóotthon kérdését, mondom már annál a körülménynél fogva is kötelesnek érzem magam, hogy objektív komolysággal gondolkozzam erről a problémáról. Angol lapok hosszú tudósításban számoltak be arról, hogy az angol kormány palesztinai helytartónak sir Herbert Samuelt nevezte ki. Sir Herbert Samuel, volt angol miniszter, lelkes, őszinte zsidó ember, aki a tiszteletére rendezett búcsubanketten (melyen Anglia legfényesebb nevű emberei búcsuztatják őt) azt mondotta: „hogy ő angol ember testestől, lelkestől. De éppen ennyire egész lelkével zsidó is. És mint zsidó, át van hatva annak az elhatározásnak fontosságával és igazságosságával, mellyel az angol kormány, a menekült és földönfutó zsidóság részére Palesztinában otthont kíván létesíteni“. Sir Herbert Sámuelnek ez a kijelentése oly nagyfontosságu, hogy ehhez felületesen se pro se kontra hozzászólni nem szabad, mert a felületesség itt egyenrangú a bünnel. Nálunk megint csak azt kell látnom, hogy nagy szavakkal küzdenek ellene is, mellette is, belezagyválnak egy csomó egészen nem idetartozó kérdést — és ami a legszomorubb, mindkét táborban számosan vannak, akik azt sem tudják, miről van szó. A palesztinai zsidóotthon különben véleményem szerint keresztlvíhető, csak nagy kitartás, sok okosság, belátás és körültekintés kell hozzá, hiszen az ott lakók közül különösen az arabok nagyon nyugtalanok, különösen velük kell nagyon okosan bánni és főképp nagyon igazságosan. A legokosabb megoldás az lenne és csak is az lehet, hogy a palesztinai zsidóotthon és zsidóautonómia nem terjeszkedne ki egész Palesztinára, amellet azonban gondoskodni kell róla, hogy annyi zsidó települhessem ott le, amennyi

csak akar. Palesztinria kényes problémái közé tartozik még a szenthelyek hovátartozásának kérdése is, hogy minden felekezet megkapja gondozásra vallása szent helyeit. Sir Herbert Samuel programja különben mindegyikre ki is terjeszkedik, minthogy nem csak a palesztinriai zsidók, hanem az arabok és a többiek is fennhatósága alá tartoznak. És majd meglátjuk a fejleményeket. A hazátlan zsidók problémája, akiket balsorsuk rákényszerít, hogy hazájukból eltávozzanak, mindenestre égő és sürgős megoldásra vár. Hogy minden megoldás között a palesztinriai zsidó-otthon létesítése volna a legcélravezetőbb, legtartósabb, valamint legkívánatosabb megoldás, az természetes. Mindehhez azonban zsidórésről sok elmélyedés és komoly ügybuzgalom kell. De nálunk, köztünk, magyar zsidók között, ahol az emberek nem egyszer diszes zsidó vezető-állásokból futnak egyenesen a keresztviz alá . . . És itt elnevette magát Goldziher Ignác . . .

— Most jut eszembe — mondotta — hogy én gem az idén nem választottak be a hitközség képviselő-testületébe. Harmincöt évig voltam ott titkár és most bojkottálnak. Miért? Talán azért, mert én nem keresztelkedtem ki?!

Jóízüt nevetett hozzá. Ha Goldziher epés ember volna, mondhatná így is: „A magyar zsidóság mindenfelé felhasználja a Goldziher nevet, annak igazolásául, hogy a zsidók nemcsak „ádrágítanak“ és „lánkereskednek“, hanem a tudomány számára is nagyot alkotnak. „Ime itt a mi Goldziherünk, a világ minden egyetemének diszdzoktora, a földkerekség minden akadémiájának disztagja stb. stb.“ De amikor a pesti zsidó hitközség reprezentánsait állítja össze, többet nyom a latba egy megtollasodott analfabéta, az ő új pénzeszsákjával, még akkor is, ha azt soha ki nem nyitja“ . . .

Goldziher persze mindebből egy szót sem mondott, csak mosolygott. Még mikor elbucsztam tőle, még akkor is ott játszott arcán a mosolygás.
Sass Irén.

SOMLYÓ ZOLTÁN:

Összekulcsolt kézzel.

Ott künn hull az őszi eső.
(Mi vagyok?: bús rimkereső.)

Zúg a szél, az ablak zörren.
(Régen jártam nyárban, zöldben.)

Itt benn is, de hideg van ma! . . .
(Segíts: Isten szent hatalmal)

Őszi szántás rozzant éltém.
(Istenem, mily gondban éltém!)

Almos már a lámpabél.
(Jaj, de mindegy: éj, vagy dél . . .)

Én keveset imádkoztam,
most keserülöm meg hosszan.

Néma s keserű a szám:

Dr. HEVESI SIMON:

Bölcs Salamon szociológiája.

II.

A másik fontos momentum, amire Mislé könyvének atyai bölcs-sulyt helyez: a családi élet tisztasága. Buzdítja az ifjút családi életre: „Legyen áldott a te kutforrásod és találj boldogságot ifjúságod hitvesével özölkéje a kedvességnek és a bának gazellája kellemé gyönyörködtet mindenkor, szerelmében andalogva mindig!“ De óva inti az ifjút a könnyelmű és bünös nőtől, aki megrontja és földulja életét. A bibliai szellem, mely József tisztaságában, a művészek által oly sokszor megörökített motívumban (V. ö. Carlíká Giuseppe Biliverti Giovannitól, illusztráció cikkemhez. Apró jegyzetek Olaszországból, Mult és Jövő, 1912 októberi szám) az ethikai tisztaságnak örökszép ideálját mutatja be, méltó kifejezőre talál a proverbialk tanításaiban, melyek megakarják menteni az ifjukori szenvedelmek vakságában meggondolatlan és tapasztalatlan ifjút az erkölcstelen uttól, első sorban a házasságtörő asszonytól, „aki elhagyja ifjuságának-társát és az isteni szövetségről megfelledkezik“ (2, 17). A csábítás és a szenvedély hatalmával szemben az erkölcsi belátásnak és a tiszta életelveknek felsőbbrendű erőt tulajdonít, mely képes amazokat legyőzni és az embert megmenteni. Az elv örködjké feletted és a belátás vigyázon reád, hogy megmentesen a bünös uttól . . . hogy megmentesen az idegen asszonytól, az idegen nőtől, aki csábító simává teszi beszédeit!“ (2, 11—16) . . . Mert mécs a törvény és világosság a tan — az élet utján az erkölcsi íntés, hogy megörizzen téged bünös asszonytól, az idegen nő nyelvének simaságától. Ne vágyakozz szépsége után szivedben, ne hódítson meg szempilláival, mert bünös asszony miatt utolsó falat kenyérré jut az ember és férjes asszony miatt drága lélek is áldozatul esik. Vajon kotorhat-e valaki izzó parazsat ölébe, anélkül, hogy ruhái tüzet ne fognának, járhat-e valaki tüzes zsarátnokon, úgy, hogy a lábai oda ne égnének, így, aki embertársának felesége után jár, nem marad büntetlen, aki csak érinti őt. (6, 23—29). Csak az eszelős rohan így vesztébe, aki tulajdon életére tör, (6, 32) a balga, aki mint a madár rohan a kelepcebe és nem veszi észre, hogy az a kelepce az ő életére les. (7, 23). „Azért fiuk hallgassatok reám, és ügyeljetek ajkam szózatára; szived ne csábuljon a bünös asszony utai felé és ne tévelyegj ösvényein. Az utak házán át a Seól felé vezetnek és leszállanak a halál kamráiba!“ (7, 25—27).

Első köteleessége az eddig kifejtettek szerint az ifjunak, hogy a társadalmi rendhez illeszkedjké és ne csatlakozzék a társadalom ellenségeihez, örizkedjké a bünös cimboráktól, akik szembehelyezkednek a társadalom alapvető törvényeivel. Második köteleessége az ifjunak, hogy élete boldogságát szive választottjával megkötött házassági szövetségben keresse és tartsa távol magát minden bünös viszonytól és tisztátalan szenvedélytől, mert ezek ellenkeznek az erkölcsi élet törvényeivel, rendezett életre nem vezetnek, szerencsétlenséget vonnak maguk után és ellentmondanak a tisztas-